

A speciális célú vállalatok (SCV-k) kezeléséhez kapcsolódó módszertani megjegyzések

Magyarországon az MNB 2006-tól állítja össze külön a speciális célú vállalatokkal együtt és a speciális célú vállalatok nélkül a fizetési mérleget és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikákat. A társaságiadó-törvény 2002. novemberi módosítása következtében Magyarországon 2003. január 1. után már nem lehetett off-shore státusú vállalatot alapítani, illetve a már meglévő off-shore társaságoknak legkésőbb 2006. január 1-jével normál státuszúvá kellett átalakulniuk. A volt off-shore cégeknek a jogi státus megszűnésekor jellemzően két típusa volt jelen Magyarországon. Az egyik csoport, ahol a magyar leányvállalatok jobbra passzív közvetítői szerepet játszottak a tranzakciókban, így rezidensekkel folytatott tranzakciókból származó jövedelmük elhanyagolható volt, alkotja a speciális célú vállalatok körét. A vállalatok másik részének volt valamilyen reálgazdasági tevékenysége is, illetve normál tevékenységre váltottak. Ezeket 2006-tól a normál cégek közé soroltuk át.

A nemzetközi statisztikai módszertani ajánlások alapján az egykori off-shore vállalatok, majd a speciális célú vállalatok - hasonlóan bármely más vállalathoz - abban az országban rezidensek, ahol be vannak jegyezve. Ennek megfelelően e vállalkozások forgalmait és állományait bruttó módon kell szerepeltetni a statisztikákban, ugyanis a teljeskörű adatok teszik lehetővé a statisztikák nemzetközi összehasonlítását és a tükörstatisztikai elemzéseket.

Ugyanakkor a vállalatcsoporton belüli pénzügyi források jelentős közvetítésében érintett, úgynevezett speciális célú vállalatok adatai torzítják a nemzetgazdaság reálgazdasági és pénzügyi folyamatait leíró statisztikákat. Ezek a vállalatok általában csak az adózási előnyök kihasználása miatt települnek be egy adott országba, a rajtuk keresztül folyó pénzek (amelyek irányát és nagyságát anyavállalataik szabályozzák) miatt sokkal inkább csak közvetítői szerepeket játszanak az adott vállalatcsoporton belül, semmint, hogy tényleges célpontjai lennének a közvetlentőke-befektetéseknek (a különböző pénzügyi instrumentumokon megjelenő nettó pénzáram hosszabb periódust tekintve közel nulla).

A speciális célú vállalatok körének meghatározását az MNB a KSH-val közösen végzi. Az SCV-regiszter összeállításához a rendelkezésre álló mutatók közül azokat használjuk fel, amelyek jól megragadják ezen vállalatok legfőbb jellemzőjét, vagyis azt, hogy tevékenységüket alapvetően külföldön folytatják és a hazai gazdasághoz való kapcsolódásuk minimális.

A gyakorlatban használt kritériumok:

- Minden esetben 100%-ban külföldi tulajdonban vannak.
- Mérlegükben a reáleszközök súlya elhanyagolható a pénzügyi eszközökhöz képest, s ez utóbbiakat alapvetően részesedések, tartósan adott kölcsönök és értékpapírok testesítik meg.
- Árbevételük éves szinten a nem rezidens fiókvállalat tevékenysége nélkül nem haladja meg az 500 millió Ft-ot.
- Jellemzően alacsony a foglalkoztatotti létszám (kevesebb, mint 3 fő).
- Jellemzően nagy jegyzett tőkével vagy tőketartalékkal bírnak, amelyet azonnal kihiteleznek, vagy részesedést vásárolnak külföldön, vagy külföldi fiókvállalatot hoznak létre.
- Nincs magyar leányvállalatuk. Amennyiben azonban egy rezidens vállalatra és rezidens leányvállalatára együtt igazak az SCV-kritériumok, azaz hogy tevékenységük döntően a külföldhöz kapcsolódik, abban az esetben a két vállalatot együtt tekintjük SCV-nek.
- Anyagköltségük elhanyagolható.

- A vállalkozás neve utal az „off-shore jellegű” tevékenységre.

A speciális célú külföldön tevékenységet végző vállalatok fizetési mérlegben történő megjelenítésének jellemzői, problémái:

- A definíció szerint a külföldön tevékenységet végző vállalatok kapcsolódása a hazai gazdasági folyamatokhoz minimális vagy egyáltalán nincs, jobbra passzív közvetítői szerepet játszanak a tranzakciókban, rezidensekkel folytatott tranzakcióikból származó jövedelmük elhanyagolható.
- Tevékenységük nem befolyásolja jelentősen a folyó fizetési mérleg (eredményszemléletben számított) egyenlegét, csak annak bruttó szárait.
- Az SCV-k esetében gyakran a beáramlás és a kiáramlás a fizetési mérlegben különböző instrumentumon jelenik meg. A részesedésként beáramló tőke gyakran hitelként megy ki az országból, vagy a felvett hitel tőkebefektetés és jövedelem formájában távozik, ezzel nehezítve a történetek értelmezését, elemzését.

A külföldön tevékenységet végző vállalatok egyik fontos jellemzője, hogy viszonylag nagy tőkét mozgatnak, így a tranzakcióik elszámolása különösen a pénzügyi mérleg bruttó szárait növeli meg. A folyó fizetési mérleg finanszírozásával kapcsolatban kitüntetett jelentősége van annak, hogy abban mekkora szerepet játszanak az adósságeneráló és a nem adósságeneráló instrumentumok. Ezt az információt a döntéshozók, befektetők és a hitelminősítők a forint sebezhetősége és a külső egyensúly fenntarthatósága szempontjából kiemelten fontosnak tekintik. Ezért probléma akkor jelentkezik, ha a külföldön tevékenységet végző vállalat követelése és tartozása nem ugyanabba az instrumentumkategóriába esik: torzítást okozhatnak az adósságeneráló és a nem adósságeneráló finanszírozás arányában.

- Az SCV-k jellemző tevékenysége Magyarországon időben is változik.

2006-ban még az volt általánosan jellemző, hogy a forrásként kapott tőkét a vállalatcsoport valamely nem rezidens tagjának tovább hitelezték. Később jellemzővé vált, hogy a kapott tőkét részesedésvásárlásra fordították, majd fiókvállalatokat alapítottak külföldön és a tevékenységüket átadták a fióktelepnek. 2011 óta egyre nagyon mértékben jellemző, hogy a külföldi fiókból visszavonva a tőkét egy másik országban leányvállalatot hoznak létre. Ez a nettó követelésállományban jelentős elmozdulást okoz a korábbi időszakokhoz képest. Ugyanis a módszertan szerint külföldi érdekeltségbe befektetett tőke állományát a külföldi társaság könyveiben szereplő érték alapján kell kimutatni. Míg a külföldi fióktelepek esetén az adatszolgáltató (tulajdonos) saját könyveiben szereplő érték ugyanaz, mint a fióktelep könyveiben szereplő érték, addig a külföldi leányvállalatoknál az adatszolgáltató (tulajdonos) saját könyveiben szereplő érték általában - többek között a leányvállaltnál keletkezett és felosztott jövedelem miatt - eltér a külföldi leányvállalat könyveiben lévőttől.

- Az SCV-k definíciója időben is változhat.

Az eddigi gyakorlatunk szerint az SCV-k definíció szerint nem végezhetnek reálgazdasági tevékenységet. Ez azt jelenti, hogy nagyrészt a közvetlentőke-befektetés instrumentumain szerepel érték az SCV-kre összeállított fizetési mérlegben. Az utóbbi időben azonban megjelentek olyan vállalatok, amelyek mérlegében és eredménykimutatásában bizonyos szolgáltatás típusokhoz kapcsolódóan olyan nagyságrendű árbevételek jelentek meg, amelyek miatt az eddig követett gyakorlat - amely szigorúan kizárta a reálgazdasági tevékenységet - újragondolása a jövőben

várhatóan elkerülhetetlen lesz. A 2014-es módszertani váltás kapcsán készülünk a mai SCV kritériumrendszer felülvizsgálatára.

Problémát jelent továbbá a vállalatok tevékenységének differenciálódása miatt azoknak a vállalatoknak a besorolása, amelyek ugyan a hatalmas, országon átfolyó pénzügyi tranzakcióik miatt SCV jellemzőkkel bírnak, de emellett végeznek a rezidens gazdasághoz kapcsolódó tevékenységet is, ezért például nagyobb a foglalkoztatotti létszámuk. Ezek a problémák számos más országban is jelentkeznek, ahol az SCV-k tevékenykednek. Erről részletesebben tájékozódhatnak az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (UNECE), az Eurostat és az OECD közreműködésével készült kézikönyvből ([Guide on Impact of globalization on national accounts](#)), amelynek 4. fejezete kifejezetten az SCV-k problémájával foglalkozik.